

2. Нотович Ф. И. Дипломатическая борьба в годы первой мировой войны. – В 4 т. – М.-Л.: Издательство АН СССР, 1947. — Том 1. Потеря союзниками Балканского полуострова. — 748 с.

3. Міжнародні відносини напередодні й у період Першої світової війни 1914 – 1918 рр.(у документах і спогадах учасників). Хрестоматія / О. І. Овчаренко, О. В. Сухушина. – Черкаси : Вертикаль, 2016. – 708 с.

Науковий керівник: к.і.н., доцент Овчаренко О. І.

А. І. Чекаленко

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

МЕМОРАЛІЗАЦІЯ АФГАНСЬКОЇ ВІЙНИ (1979–1989 РР.) В ЛІТЕРАТУРІ, МУЗИЦІ, МИСТЕЦТВІ

Афганська війна 1979–1989 рр. належить до тих подій 20-го століття, які ще не знайшли свого повного і об'єктивного висвітлення та аналізу. Вона залишається «білою плямою» новітньої історії. Одним із наслідків участі радянських військ у війні на території Афганістану став культурницький. Ця війна прорвалася віршами й піснями – трагічними, світлими й мужніми, які збережуть в пам'яті подвиг воїнів, які загинули в інших країнах. Трагічні події війни знайшли відгук багатьох відомих представників радянської і пострадянської культури. Афганській темі присвятили свої твори українські літератори Дмитро Павличко, Євген Гуцало, Олексій Дмитренко, Григорій Гончарук, Василь Іванина. Всі вони, в тій чи іншій мірі, торкалися різноманітних аспектів війни в Афганістані, виражаючи свій власний художній погляд на воєнні події та її учасників. Це такі жанри як художньо-документальні, історичні, спогади, щоденники воїнів. Особливо торкаються кожної людини щоденники-розповіді воїнів: вони найбільш реалістично передають всі картини болючого Афганістану. Один із воїнів пише в своєму щоденнику: «Вася погиб, а мне не дают покоя его слова, – напиши, Толя так, чтоб никто не сомневался в ребятах из Афгана. Пиши только правду»[1, 75]. Ці щоденники мають найбільшу цінність, адже написані вони живими свідками тих болючих подій.

Багато фільмів знято про Афганську війну. Якщо перші фільми про війну, зняті наприкінці 1980-х років, мали суто вигадані сюжети, то вже у 2006 р. розпочався новий період. Режисери розпочали відображати реальні події війни, зокрема, бій 9-ї роти на висоті 3234 метрів. Разом з деякими історичними неточностями він служить збереженню пам'яті [2]. Також є найбільш відомі фільми про Афганістан як : «Чорна акула» (1993), «Афганець» (1991), «Зірка солдата» (2006) тощо. У 2018 р. на російські телеекрани вийшов фільм, присвячений одному з найтрагічніших епізодів війни – повстанню радянських військових у фортеці Бадабер на території Пакистану.

Меморіалізації війни присвячено ряд скульптурних композицій. У м. Кременчук було створено композицію «На афганській стежині», що зображає групу бійців під час виходу на бойове завдання, обабіч якої встановлено персональні пам'ятники кожному уродженцю району, загиблому в Афганістані, із персональним портретом-барельєфом. В одному з парків м. Суми було встановлено персональні пам'ятники уродженцям області – ветеранам 40-ї армії Героям Радянського Союзу Петру Рубану та Володимирі Кучеренку. Меморіальний комплекс пам'яті воїнів України, полеглих в Афганістані був встановлений в Києві у 1994 р., з ініціативи Української спілки ветеранів війни в Афганістані. Пам'ятник загиблим воїнам-афганцям був встановлений і в Черкасах в 1989 році. В бойових діях на території Афганістану брали участь 3453 уродженців Черкаської області, 98 з них з них загинули, виконуючи свій військовий обов'язок, 429 черкашан нагороджені орденами і медалями [3].

На землі Афганістану зародився жанр так званої «афганської» пісні. Її найяскравішими представниками стали В. Верстаков, Ю. Кірсанов, І. Морозов, В. Петряев, О. Гонцов, Ю. Слатов, В. Мазур та інші автори. Почали з'являтися солдатські музичні гурти, серед найвідоміших – «Голубые Береты», «Каскад», пізніше до них додалися професійні

ветеранські колективи «Контингент», «Южный ветер», «Трассера». В м. Черкаси проживає О. Бабенко (творчий псевдонім – Саша Ворон), офіцер ВМФ, автор пісень військово-патріотичної тематики [3].

Для збереження пам'яті, про Афганську війну було створено декілька музеїв, наприклад: Музей воїнів-афганців у м. Вінниця. В експозиції, яка складається з п'яти оглядових залів, розміщені особисті речі загиблих, їхні листи рідним, фотографії, надіслані з Афганістану, листи від командування військових частин. Значне місце займають особисті речі: зброя, військове спорядження, афганські грошові одиниці, книги мовою пушту тощо.

У 1992 р. в Меморіальному комплексі «Національний музей історії Великої Вітчизняної війни 1941–1945 рр.» за ініціативою та участю Української Спілки ветеранів Афганістану було створено реліквійну експозицію «Твої, Батьківчино, сини. Обов'язок. Подвиг. Трагедія» фактично музей радянських воїнів-інтернаціоналістів, єдиний такого рівня у колишньому Радянському Союзі. За ці роки через його зали пройшли сотні тисяч відвідувачів, зокрема гості України із ближнього та далекого зарубіжжя. Зараз експозиція носить назву «Трагедія і доблесть Афгану». «На чужих війнах»[4].

Минуле назавжди лишається з нами. Тому жодна війна не може бути забутою, навіть та, яку було засуджено суспільством. Рядові солдати воєн не починають – вони гинуть на цих війнах, виконуючи свій військовий обов'язок до кінця.

Отже, в людській пам'яті Афганська війна буде жити довго, тому що її історія написана кров'ю солдат і сльозами жінок та матерів, обелісками з залізними зірочками та піснями, які увірвалися в наше життя фронтовим вітром. Ми будемо пам'ятати подвиги воїнів-інтернаціоналістів, звеличувати їй у піснях, віршах та фільмах.

Списки використаних джерел і літератури:

1. Афганистан в болить в моей душе...: Воспоминания, дневники советских воинов / Лит. Запись П.Ткаченко. – М.: Мол. гвардия, 1990. С.254.

2. Сидорчик А. Рубеж 9-й роты. История легендарного боя за высоту 3234 [Електронний ресурс] – Режим доступу http://www.aif.ru/society/history/rubezh_9-y_rotu_istoriya_legendarnogo_boya_za_vysotu_3234.

3. Саша Ворон (Бабенко) [Електронний ресурс] – Режим доступу http://www.usva.org.ua/mambo3/index.php?option=com_wrapper&Itemid=107

4. Українська спілка ветеранів Афганістану [Електронний ресурс] – Режим доступу http://www.usva.org.ua/mambo3/index.php?option=com_wrapper&Itemid=107

Науковий керівник: к.і.н., доцент Сухушина О. В.